

ANNE B. RAGDE
Jeg har et teppe i tusen farger

Roman

FORLAGET OKTOBER 2014

Til Eva

– DET MÅ HA VÆRT HELT forferdelig for deg å ha meg som mor, Anne. Da du var liten.

– Javel?

– Ja. Stakkars deg.

Det var sommervær og ettermiddagssol på verandaen min hjemme i Ila i Trondheim, jeg hadde så smått begynt å bære inn fat og asjetter til oppvaskmaskinen etter først å ha tatt meg en røyk.

Vi hadde hatt storbesøk på verandaen og i hagen min av naboer fra gamle dager. Fra min barndom, fra mammas ungdom og voksenliv. Jeg hadde servert Daim-iskake, vafler med jordbær, brownies proppfulle av nøtter og sjokolade, samt noen små glass tørr madeira til dem som kunne nyte den slags; de som ikke kjørte, og de som ikke gikk på blodfortynnende. Det hadde vært en flott og munter ettermiddag, helt nedpå. Sann og fin og avslappende.

Etter at mamma flyttet til Oslo, pleide jeg å invitere hennes gamle venninner hjem til meg når hun var på sommerbesøk i Trondheim, selv om hun alltid strittet imot og mente at det ville være *altfor meget* for meg. Som vanlig undervurderte hun mitt daglige aktivitetsnivå, eller kanskje hun koketterte og egentlig mente at jeg ikke burde ta meg bryet med å underholde hennes gamle venninner.

Men jeg hadde i alle fall holdt denne min selvpålagte tradisjon i hevd i mange år, helt siden mamma i desperasjon flyktet sørover for å komme seg vekk fra klimaet i Trondheim og fra jobben sin som maskinkjører på en plastposefabrikk fylt av kommunister, for å bli en fri løsarbeider og jobbe i Manpower, femtito mil fra sitt eneste barnebarn, min den gang fire år gamle sønn; et mormorsvik jeg egentlig aldri forstod at hun orket å leve med.

– Ja, du skal slippe å være glad i meg, Anne, det *skal* du virkelig.

– Javel. Det var da voldsomt. Hvorfor kom du på det akkurat nå?

Hun satt i en eggeskallgul bluse som var litt for trang over de store brystene, en bluse jeg hadde strøket til henne tidligere på dagen i takknemlighet over at hun hadde gått på butikken for meg med en gang de åpnet klokken ni.

Det var faktisk egoistisk sett det beste ved å ha henne på besøk, den omsorgen hun viste meg på morgenkvisten, lenge før jeg selv stod opp. Jeg var vant til alltid å gjøre alt, for alle i huset, men når mamma var her, kunne jeg stå opp til ferske rundstykker, nykøkt kaffe, aviser og alt på handlelisten min innkjøpt til punkt og prikke. Hun tok også bestandig med de tomflaskene hun fant under kjøkkenbenken, hun visste hvor intenst jeg avskydde tomflasker som hopet seg opp, hun visste også at jeg av og til kastet dem i søppelkassen, til hennes store misbilligelse. I tillegg hadde hun tømt oppvaskmaskinen fra kvelden før og tørket av alle kjøkkenbenker og bord. Og hun begynte ikke å snakke til meg før hun hørte meg tenne dagens første sigarett.

Morgener med mamma på besøk var helt nydelige, jeg kjente meg som en ekte datter, at hun brydde seg om meg.

Så jeg var i godt humør da jeg stablet asjetter og likørglass oppi hverandre og meldingen kom, som lyn fra klar himmel. Om enn ikke overraskende, jeg var ganske vant til lyn fra klar himmel når det gjaldt mamma. Ikke minst når vi hadde tilbrakt noen timer sammen med andre og andres liv, og hun hadde hatt mørke tanker putrende på hodets bakerste kokeplate mens praten gikk.

– Jeg kommer jo på ting, når jeg er sammen med damene. De var kjærlige mødre, Anne. Det var ikke jeg.

– For noe tull. Alle mødre var likedanne den gang, alle vasket og laget mat og hadde ikke tid til unger. Ingen var kjærlige mødre. I dag roterer universet rundt hvert eneste barn. Dere hadde ikke tid til sånt.

– Er det slik du husker det?

Hun så direkte på meg, de grågrønne øynene hennes kraftig forstørret bak de tykke brilleglassene.

– Vent litt, jeg skal bare bære inn det siste her, og så skal du få en ny madeira. Og jeg må ha meg en øl, jeg har madeira og jordbær til langt oppi halsen.

– Orker ikke mer madeira, jeg heller.

– Kanskje en eggelikør?

– Ja, det var ingen dum idé. En liten en.

Jeg stablet inn i oppvaskmaskinen, presset den lille plast-innpakkede såpebiten ned i slissen sin og startet maskinen. Suset fra det rene vannet som umiddelbart begynte å strømme inn i det sinnrike spylesystemet, beroliget meg litt. Helst ville jeg ha sittet ganske stille med en kald øl nå, de siste timene hadde vært fulle av stemmer som brøt i hverandre, latter, felles fortid, gamle historier, det ville ha vært godt å kunne la det synke inn, jeg begynte alltid å huske de rareste ting fra barndommen min sammen med disse damene. De hadde sett meg som liten jente, en jente jeg ikke var lenger, og jeg slukte hver eneste anekdote hvor denne jenta var en del av handlingen, det hadde vært fint å kunne bearbeide det en ørliten stund.

Jeg ønsket plutselig at et uventet besøk skulle ringe på døren nede, for denne samtalen orket jeg nesten ikke å ta, jeg visste hva som ville komme. Hun satt der ute og ventet på meg nå, i den gule blusen sin, snart med like gul likør foran seg, bristeferdig av anger og velkjent tilståelsesbehov.

Jeg slo bitte litt cognac i likøren, det ville hun ikke merke, selv om hun tålte lite, siden hun nesten aldri drakk alkohol. Men kanskje cognacen ville skyve henne ut av denne melankolien og inn i et annet samtaleemne så hun ville bli glad igjen. Jeg ville få henne glad, alt jeg gjorde var for å gjøre henne glad, og jovisst var hun glad mens det morsomme pågikk, men etterpå kom melankolien over at det var overstått, at det var borte, at det var fortid.

Mamma var spesialist på å sørge raust over alle gode ting som var slutt. Og nå gjaldt det altså denne fine ettermiddagen i solen med gamle venninner og vafler og jordbær.

Jeg satte likørglasset foran henne på bordet, og ølen foran meg selv, og tente en røyk. Håret hennes var mørkt og fuktig langs hårfestet, det var varmt, sikkert fireogtyve grader i skyggen, håret over svettekanten var i klassisk puddelfrisyre, hun tok permanent hver sjette uke og bare kammet det tørt hver dag etter dusjen.

– Vet du hva jeg en gang leste et sted, Anne?

– Nei, mamma.

– Man har plikt til å elske sine barn, men ingen plikt til å elske sine foreldre.

– Du skal hedre din far og din mor, står det i Bibelen.

– For noe sprøyt, Anne. Er du full?

– På tre mikroskopiske glass madeira? Nei. Ikke akkurat.

– Bibelen ... Herregud, jeg har ikke hørt på maken. Hedre er dessuten ikke det samme som å elske. Hedre er bare å holde munn og gjøre som man blir bedt om.

– Si meg, mamma, var det ikke du som i sin tid hjalp til med å smugle bibler inn i det gamle Sovjetunionen? Hallo?

– Det er da noe helt annet. Det handlet jo om *opprør mot regimet!* Hadde det ikke vært bibler, ville det ha vært baderinger eller støvsugere. Alt som var forbudt. Det skjønner du vel.

– Tja ... Men likevel.

– Jeg hatet jo min mor.

– Ja, det vet jeg. Skål, mamma, for en kjempekoselig ettermiddag.

Jeg løftet ølglasset mot henne, hun fomlet med likørglasset, ville ikke se på meg.

– Vi er blitt så gamle alle sammen ...

– Litt over sytti? Det er vel ikke gammelt.

– Jo, Anne. Det er gammelt. Selvsagt er det gammelt. *Selvsagt* er det gammelt! Alt er for sent. Alt.

Hun løftet likørglasset, jeg trodde et øyeblikk hun skulle kyle det rett i fleisen på meg, og jeg var i ferd med

å dukke da hun drakk det i en eneste slurk. Strupehodet hennes var spisst og solbrunt, hun stekte seg i solen så ofte hun kunne, innsmurt i Spenol, og tok solarium to ganger hver uke hele vinteren igjennom. Jeg inhalerte sigarettøyk så det sved i munnhulen, mannen min skulle ikke komme hjem på minst to timer ennå, dette kunne virkelig bli en lang ettermiddag. Jeg kom heldigvis på dette med middag, og sa:

– Jeg lager en potetform med persille og hvitløk og koriander til middag, og med sommerskinke og selskapsarter til, høres det bra ut? Og jeg har en innmari god rødvinssaus i fryseren. Den er laget på hønsefond, men den passer uansett veldig godt til.

– Det blir nok nydelig, Anne. Mat kan du.

– Lært av deg, vettu.

– Ja, dere fikk god mat, du og Elin, det skal jeg ha.

– Det skal du.

– Selv om jeg ikke hadde noen penger å rutte med.

– Du fikk det til likevel, fordi du var så flink til å lage det smakfullt, uansett hva det var.

– Rikelig med fett og salt, Anne. Smør hvis jeg hadde råd, margarin hvis ikke. Verdens beste smaksforsterkere.

– Det er så fint å snakke om mat med deg, mamma.

– Lage det, spise det, snakke om det. Men husker du at jeg noen gang tok deg på fanget og koste med deg? Var nær deg?

Jeg rakk akkurat å la mitt eget blikk flyte vekk før jeg kjente at hennes traff meg pladask i tinningen.

– Ikke akkurat *husker*, men du *leste* veldig mye for meg. Nå hadde jeg havnet på dypt vann, jeg skjønnte det med det samme ordene forlot munnen.

– Herregud ... For en mor jeg har vært. Leste! Som om det kan erstatte kjærlighet.

– Jeg er jo blitt forfatter, da. Det kan vel ha litt med den lesingen å gjøre.

– Forfatter er du blitt helt på egen hånd, Anne. Det tar jeg ingen ære for.

– Men det kan du godt gjøre. Jeg vokste opp med bøker rundt meg.

– Jeg greide det litt bedre med Elin. Kanskje fordi hun var så mye syk, og holdt på å dø i hendene på meg med jevne mellomrom. Jeg bysset og koste med henne sikkert til hun begynte på skolen. Det gjorde jeg aldri med deg. Jeg ammet deg til du var seks måneder, da var du tett inn-til meg, men etter det ... Jeg leste ikke like mye for Elin, jeg rakk det ikke. Kanskje det ligger der, at det enten er bøker eller kjærlighet.

Hun begynte å gråte, tok av seg brillene, den lille skvetten cognac hadde åpenbart slått ut i helt feil retning. Hun gned seg i øynene med en knyttet neve, jeg hadde alltid syntes det var vondt å se på når hun gned øynene slik, som et lite barn.

– Huff, nå griner jeg også ...

– Skjønner ikke at du orker å tenke på dette akkurat nå. Og det drypper på den fine blusen din. Skal jeg lage en kaffe til deg? En ny eggelikør? En Captain Morgan?

– Anne! Jeg skal da vel ikke drikke *rom* nå, på toppen av det hele!

– Kan du ikke bare holde fast ved det at vi hadde en kjempefin ettermiddag med gjengen fra blokka, da?

– Nei. Jeg greier det ikke. Beklager. Jeg går ned og hviler meg litt, jeg. Og tusen takk for at du gjorde alt så fint. Jeg er utrolig takknemlig, det skal du vite.

Jeg hørte skrittene hennes i vindeltrappen, de var tunge. Jeg stumpet røyken og bar inn glasset hennes, vasket det for hånd siden maskinen allerede gikk, skylte kjøkkenkluten grundig og gikk ut og tørket av verandabordet og hagebordet. Hun hostet nede på gjesterommet, men jeg hørte takk og lov ingen gråt i hosten. Når hun våknet, ville hun fryde seg over en god middag og konversere muntert med mannen min, og deretter glede seg over et eller annet program på tv. Eller vi kunne spille Trivial Pursuit, da pleide hun å slå oss ned i støvlene, det godtet hun seg over å kunne gjøre, og det piffet alltid opp humøret hennes.

VAR JEG GLAD I MAMMA? kan jeg spørre meg selv, om og om igjen.

Når jeg gledet meg til å se henne, var det fordi jeg hadde planlagt å gjøre noe for henne, noe hun ville sette pris på, noe som ville gjøre *henne* glad. Jeg levde med dette eviglange håpet om å tilfredsstille henne, gjøre dagen hennes god, gi henne et godt minne å leve videre på. Først og fremst da hun ble eldre, var det slik.

Da hun var yngre, var det fart og liv rundt henne, det gjaldt å henge med, og hun forlangte lite, hun levde sitt eget liv, på egne premisser. Men da hun sluttet å gjøre det, sånn omtrent fra fylte sekstiseks, ble det en annen dans.

Fra da av snakket mamma om døden, hun var blitt pensjonist og hadde flyttet inn i trygdeleilighet. Alt i skap og skuffer lå sirlig stablet og oversiktlig plassert til enhver tid, og alt unødvendig ble kastet.

– Så det blir enklere for deg og Elin å finne frem i tingene mine når jeg dør.

Det skulle gå femten år før Elin og jeg måtte forholde oss til disse skapene og skuffene. I femten år var mamma parat.

Hun kastet ting fortløpende, og hadde null og niks bakerst i skap og innerst i skuffer. Det eneste hun lot være å kaste selv om hun ikke behøvde det i umiddelbar fremtid, var klær for ulike sesonger, en liten eske med julepynt, og bøker. Hva klær angår, er det en sannhet med modifikasjoner.

Vinteren kom alltid som en bombe på henne, vinterklærne fra året før var utslitt siden hun kjøpte det billigste av alt, fra støvletter til jakker. Hun kjøpte aldri vinterklær på salg om våren, da stengte hun tanken på en ny vinter helt ute og nektet å forholde seg til den før hun hadde ødelagt diverse sommersko i høstens slaps og snø. Først da tok hun motløs og motstridig i bruk de utslitte plaggene fra året før, helt til hun måtte krype til korset og kjøpe seg nye støvletter og jakke, det billigste hun fant.

Hun frøs konstant hele vinteren igjennom fordi kvaliteten på det hun hadde kjøpt, var så elendig. Hun led seg gjennom hver eneste vinter og gikk bannende rundt i støvletter som slukte vann som svamper, frem og tilbake til ukens to ekstravagante solarietimer. I tillegg gikk hun med nakne legger og føtter, sommer som vinter, bare tær ned i støvlettene, og aldri strømper eller stillongs under langbuksene før det krøp under ti minus.

Det var enkelt å tømme den lille leiligheten hennes, fordele det hun hadde, mellom søppelcontainer, kasser vi skulle ta med hjem, og det vi ville gi bort, til naboer, venner og litt dansk familie.

Noe av husgerådet ga vi til vaktmesteren på Stovner Senter 14, han var også vaktmester for nummer 16, og han likte å ha et lite lager av nødvendighetsartikler, siden nye beboere i nummer 16 ofte ble tildelt leilighet uten å eie noe som helst, ikke engang et kaffekrus, de fikk tildelt leilighet etter som folk døde eller havnet på sykehus eller ble tvangsinnlagt, her bodde narkomane og psykisk syke, og brannalarmene gikk i ett kjøp.

Vaktmesteren skulle få krus og tallerkener og bestikk, strykebrett og strykejern, kasseroller og stekepanne og telysholdere og sengetøy som han kunne gi videre, og til og med mammas seng. Han kom nynnende ut av heisen med en stor håndtralle på slep, og lastet den full, nøye og omstendelig så ingenting skulle falle av på den lange reisen fem etasjer ned.

Elin og jeg hadde nok av alt. Og mamma hadde verken loft eller kjellerbod, bare noen små klesskap. Her var det sannelig ingen kasser med barndomsminner for Elins og min del, ingen gamle morsdagskort eller små barneklær eller dukker og leker vi kunne mimre nostalgisk over.

En gang jeg hadde litt god tid på jobb-besøk i Oslo, det var sikkert et avlyst intervju midt imellom mange andre, kom jeg på uanmeldt snarvisitt med taxi til og fra, medbringende sushi og wienerbrød fra Deli de Luca. Det

stod en svart søppelsekk i yttergangen ved siden av rullatoren.

Jeg gløttet kjapt oppi.

– Album? sa jeg.

– Hm ...?

– Du skal vel ikke *kaste* fotoalbum?

Jeg løftet opp det øverste. Det var fra Englands-turen mamma og Elin hadde vært på da Elin var femten. Mamma hadde spart i to år, de skulle bare betale for selve reisen, og ellers bo og spise privat hos mammas barndomsvenninne Audrey i Southampton.

– La det ligge. Kan vi ha te til sushien? Går det an? Hadde jeg bare visst at du kom, så hadde jeg jo kjøpt litt brus. Eller vin.

– Mamma! Du kan da ikke *kaste* album!

– Jeg blir bare lei meg av å se i dem. Forresten ser jeg aldri i dem lenger, jeg blir lei meg av bare å se dem ligge der. Livet som har gått, hvor glade vi var, hvor fint vi hadde det.

– Har du spurt Elin om kanskje hun vil ha dem, da?

– Nei.

– Da syns jeg du skal gjøre det.

– Joda. Men hun er jo så travel, jeg ser henne så sjelden.

Faktum var at Elin ringte eller stakk innom henne nesten hver eneste dag, hun bodde ikke langt unna. Elin og jeg pleide å le av dette, på telefonen, vi måtte det, vi måtte bare le, det var ikke annet å gjøre, og det er nesten

ikke til å fatte at ikke mamma skjønnte at bløffen hennes var gjennomskuet, at den for *alltid* var avslørt, hver gang hun sa dette.

Jeg ringte Elin fra taxien tilbake til Bristol og fortalte om albumene, hun fikk berget dem dagen etter, tok dem hjem til seg selv, men da mamma døde, var det også andre album vi oppdaget var borte.

Hvis en fremmed hadde kommet inn i leiligheten for å gjette hva slags menneske som bodde der, ville nok gjetningen gått i retning av en mye yngre person. Mamma eide ikke mer enn en godt utrustet hybelboer, men leiligheten var koselig og innbydende, med et sammenpresset vell av grønne planter i det ene lille stuevinduet ut mot balkongen, og med bøker fra gulv til tak. Bøker og planter, og en brukbar tv, hvor bildet ikke rullet eller lyden falt ut, det var det viktigste for henne.

Av middagstallerkener i identisk mønster fantes det maksimalt tre, stekepannen var buklete i bunnen og av billigste sort, hun eide tre små kasseroller, men så kunne hun heller ikke holde særlig mange selskap i en leilighet på trettiåtte kvadrat. Den fremmede ville nok også kommentert at dette var en sjeldent *ren* leilighet, og derav antatt at det kanskje ikke var et ungt menneske som bodde der likevel.

Bøker var det hun hadde mest av. De var hennes kjæreste eiendeler, hun levde og åndet for skjønnlitteratur, både

romaner og poesi. Hun elsket klassisk lyrikk, favorittene var Herman Wildenvey, Karin Boye, Emily Dickinson, Steen Steensen Blicher. Mens jeg skrev en biografi for ungdom om Sigrid Undset, oppdaget jeg at Sigrid Undset også hadde Blicher som en av sine favorittlyrikere, og det fant mamma svært smigrende.

– Der ser du, Anne, sa hun. – Jeg er ikke helt på jordet i min litteratursmak, hun fikk faktisk Nobelprisen.

I tillegg eide og elsket mamma faktabøker om alt fra Kongenes dal i Egypt til mayafolket og Petra i Jordan, men det måtte være *varmt* på de stedene hun leste om. Hennes avsky for kulde gjorde at også flere av mine romaner, som hun alltid fikk lese i manusform, ga henne en uventet grøsseropplevelse. Hun kunne ikke fatte at jeg engang orket å *skrive* om kulde, langt mindre stadig oppsøke den, og hentydet til en mulig forbygting på fødestuen.

Hun samlet også på bøker om billedkunst, Marc Chagall var hennes store lidenskap, hun identifiserte seg sterkt med ham, det å alltid være en hjemløs, det å alltid ønske å være et annet sted, det å stadig degge for og sørge over lyssterke minner fra barndommen. Da jeg ved en anledning på nittitallet var i Berlin samtidig med en stor Chagall-utstilling, og fortalte henne at jeg hadde snudd da jeg så den lange køen i solsteken utenfor, slengte hun på røret og tok ikke telefonen på flere dager.

Hun omorganiserte bokhyllene jevnlig, nye hyller ble montert der det var plass, og ett og ett bind ble støvsuget

og nennsomt vasket med noen få måneders mellomrom. Det kunne hun bruke flere dager på, hun falt i staver over enkelte av bøkene og ble sittende og bla frem og tilbake til hele historien stod klart for henne igjen. Hun kastet aldri bøker, men hun kunne finne på å gi bort en bok og si:

– Denne har jeg lest fire ganger, så nå kan du få den.

Det skjedde for eksempel med Marc Chagalls *Mitt liv*.

Men det var *før* Berlin.

Det ville ikke ha forundret meg om hun etterpå hadde forlangt den tilbake. Men det skjedde ikke, hun tenkte nok at jeg ikke hadde lest den ennå, da ville jeg ikke ha snudd ved synet av den usannsynlig lange køen.

Hun hadde rett.

Jeg hadde ikke rukket å lese den.

Nå har jeg det. Og jeg skammer meg. I stedet for å stille meg åndeløst i kø, benket jeg meg godmodig med to venninner foran Hotel Adlon for å spise østers. Midt på sommeren, i tysk innland, når østers er på sitt mest sjabre og elendige. Vi ble ikke syke, men det ble mamma, av å tenke på det, selv om hun takk og lov ikke visste hva jeg satt og gasset meg med.

Men jeg fikk tatt litt igjen da mamma og jeg var på MoMA-utstillingen i Wien i desember 2009, og hun måtte sette seg ned på en brun, flat skaisofa midt i den salen hvor Chagall-bildene hang, og sa: – Jeg vil bare gråte. Når jeg ser på disse bildene. Ser du, Anne. Forstår du nå?

– Ja, mamma. Jeg gjør det. Unnskyld.

Og jeg greide å holde rundt henne, det var ikke så vanskelig å ta rundt en liten gammel dame som henne, det vanskelige lå i om hun våget å slippe seg inn mot *meg*, inn i omfavnelsen, det var hennes største redsel, for nettopp i samme øyeblikk ville omfavnelsen antagelig slutte. Men det gjorde den ikke, jeg holdt. Likevel kjente jeg motstanden. Ikke engang sin egen datter greide hun helt å stole på, for å kunne bli holdt.

Siden leiligheten hennes var så liten, lånte hun også en hel del bøker på Deichmanske bibliotek på Stovner, hun gransket nøye alle anmeldelser i Dagbladet, VG og Aftenposten, og satte seg på venteliste for dem hun ville lese, sekunder før de kom ut. Da Merethe Lindstrøm vant Nordisk råds litteraturpris, ble hun helt satt ut fordi hun aldri hadde lest noe av henne, og skjelte meg ut på telefonen fordi jeg *ikke hadde gjort henne oppmerksom på henne*.

– Jeg slipper vekk fra livet mitt når jeg leser. Det er jaggu grunn god nok.

Da jeg begynte å tjene gode penger i 2005, begynte jeg samtidig å forsøke å gi henne noen av dem. Men det resulterte i gråt.

– Det skulle jo være den andre veien, Anne, hvis jeg hadde skikket meg i livet og tenkt litt fornuftig! hulket hun. – Jeg kan ikke ta imot penger fra deg, jeg makter det ikke, jeg skammer meg slik.

Så i stedet kjøpte jeg vinterklær og støvletter i god tid, på sensommeren, og sendte i store Norgespakker. Det endte også i gråt. Fordi hun var så takknemlig, hevdet hun, men mest fordi hun ble minnet på at vinteren var like om hjørnet.

– Alt du har kjøpt er så fint, Anne, og jeg er så takknemlig.

– Har du prøvd kåpene og støvlettene, da?

– Nei ...

– Hvorfor ikke?

– Nei, for da er det akkurat som om det *er* vinter. Og den tanken er ikke til å bære.

Når årets første snø falt i Oslo, satt mamma foran tv-en med pledd om skuldrene og skottet foraktelig ut på de dalende flakene, mens *jeg* pleide å synge Ole Brumms tidelibomsang og begynte å tukle med julepynten.

– Nå slipper du i alle fall å fryse. Det er gode støvletter, og vanntette, og begge kåpene har tykt fôr.

– Ja, jeg ser det, Anne. Det er kvalitet. Jeg ser det. Jeg er ikke dum. Det er helt åpenbart høy kvalitet.

Som for å trosse disse fakta og forhold, kunne hun likevel ankomme hjemme hos Elin midtvinters iført skotøyet og en av kåpene jeg hadde sendt henne, mens hun hakket tenner og var blå om leppene fordi hun hadde glemt å ta skjerf i halsen, eller hansker, eller noe på hodet, eller gikk barbeint og barlegget i støvlettene i altfor mange minus.

Som et barn.